

PAKIET MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH

ORE OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

do kształcenia
na odległość
dla nauczycieli
klas 4–8 z zakresu
przedmiotów przyrodniczych
– zajęcia z przedmiotu geografia

Projekt „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych
w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli
w prowadzeniu kształcenia na odległość”.

Oś priorytetowa: II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji,
Działanie: 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty.

Projekt dofinansowany z Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego

SCENARIUSZ 1 (1 z 3)

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA: uczniów klasy V szkoły podstawowej II semestr –
geografia

PROWADZONY PRZEZ: nauczyciela geografii

TEMAT: Kontynenty i oceany na kuli ziemskiej

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE (PODSTAWA PROGRAMOWA):

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce.

- Korzystanie z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE (PODSTAWA PROGRAMOWA):

Lądy i oceany na Ziemi: rozmieszczenie lądów i oceanów, pierwsze wyprawy geograficzne. Uczeń:

- wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie świata oraz określa ich położenie względem równika i południka zerowego.

METODY PRACY:

- praca zdalna – Zintegrowana Platforma Edukacyjna,
- rozmowa kierowana,
- praca ze smartfonem/komputerem,
- burza mózgów,
- atlas świata.

FORMY PRACY:

- praca indywidualna,

- praca zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- smartfon/komputer,
- e-podręczniki,
- atlas świata online,
- karty pracy.

PRZEWIDYWANY CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

➔ Zakładane efekty kształcenia

Po zakończonej lekcji uczeń będzie potrafił:

1. wymieniać kontynenty i porządkować je według wielkości,
2. wyznaczać granicę między Europą i Azją,
3. wymieniać oceany i porządkować je według wielkości,
4. zaznaczać kontynenty i oceany na mapie.

➔ Wskazówki techniczne do pracy zdalnej dla nauczyciela

Praca zdalna wymaga przygotowania sprzętu komputerowego z odpowiednim oprogramowaniem. Komputer powinien mieć wgrane programy do nauki zdalnej (MS Teams) oraz zainstalowane Zintegrowane Platformy Edukacyjne wykorzystywane do lekcji zdalnych. Wymagania sprzętowe powinny zapewnić nauczycielowi sprawne komunikowanie się z uczniami za pomocą sieci. Do pracy zdalnej niezbędna jest kamera komputerowa oraz mikrofon. Komputer musi mieć dostęp do internetu. Na MS Teams nauczyciel zakłada zespoły klasowe. Dołącza wszystkich uczniów do odpowiednich klas zgodnie z przydziałem. Następnie generuje kod dostępu dla każdego ucznia, tak aby wszyscy mogli dołączyć do swojej klasy. Nauczyciel powinien prowadzić lekcje przy włączonej kamerce.

➔ Wskazówki techniczne do pracy zdalnej dla ucznia

Uczeń do pracy zdalnej powinien posiadać smartfon lub komputer z dostępem do internetu oraz wgraną platformą MS Teams. Należy zadbać o to, aby kamera

i mikrofon były sprawne. Umożliwi to łatwiejszy kontakt z nauczycielem oraz kolegami i koleżankami z klasy w czasie lekcji zdalnych.

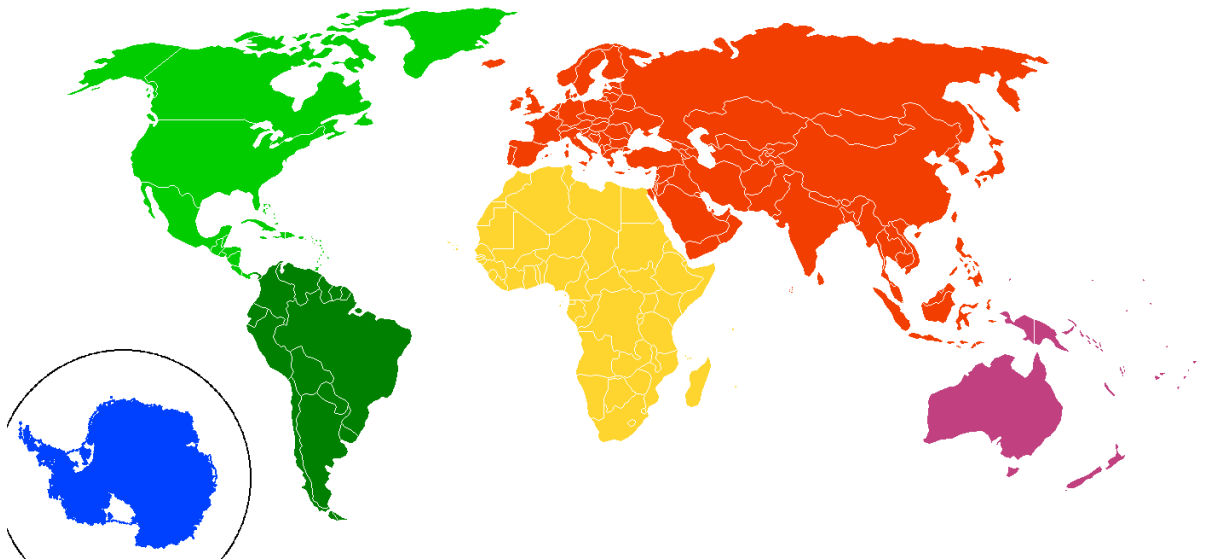
➔ Sytuacje dydaktyczne

➔ Faza przygotowawcza obejmuje wszystkie czynności, które wykonuje nauczyciel rozpoczynający lekcje. W czasie nauki zdalnej fazę tę rozpoczyna uruchomienie sprzętu przez nauczyciela i uczniów, czyli włączenie kamerek i mikrofonów.

Następnie nauczyciel czeka na dołączenie wszystkich uczniów do danego zespołu w MS Teams. Potem rozpoczyna sprawdzanie obecności. Wyczytuje nazwiska zgodnie z listą zamieszczoną w dzienniku elektronicznym, a uczniowie potwierdzają swoją obecność werbalnie lub za pośrednictwem czatu grupowego. Później prowadzący przechodzi do weryfikowania wiadomości zdobytych na lekcji poprzedniej. Zadaje uczniom pytania i prosi o odpowiedzi. Chętni zgłaszają się poprzez podniesienie „łapki”. Uczniowie o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych mają również możliwość udzielania odpowiedzi na czacie grupowym. Po zakończeniu powtórzenia nauczyciel przechodzi do dalszej części lekcji.

➔ Faza realizacji – nauczyciel zapisuje na tablicie graficznym temat lekcji. Udostępnia ekran swojego komputera i prosi uczniów o zanotowanie hasła w swoich zeszytach. Następnie przedstawia uczniom cele lekcji i zasady pracy podczas odbywającego się spotkania. Zwraca się do uczniów o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych z pytaniem, czy wszystko do tej pory jest dla nich zrozumiałe i czy są gotowi, aby przejść do kolejnej części lekcji.

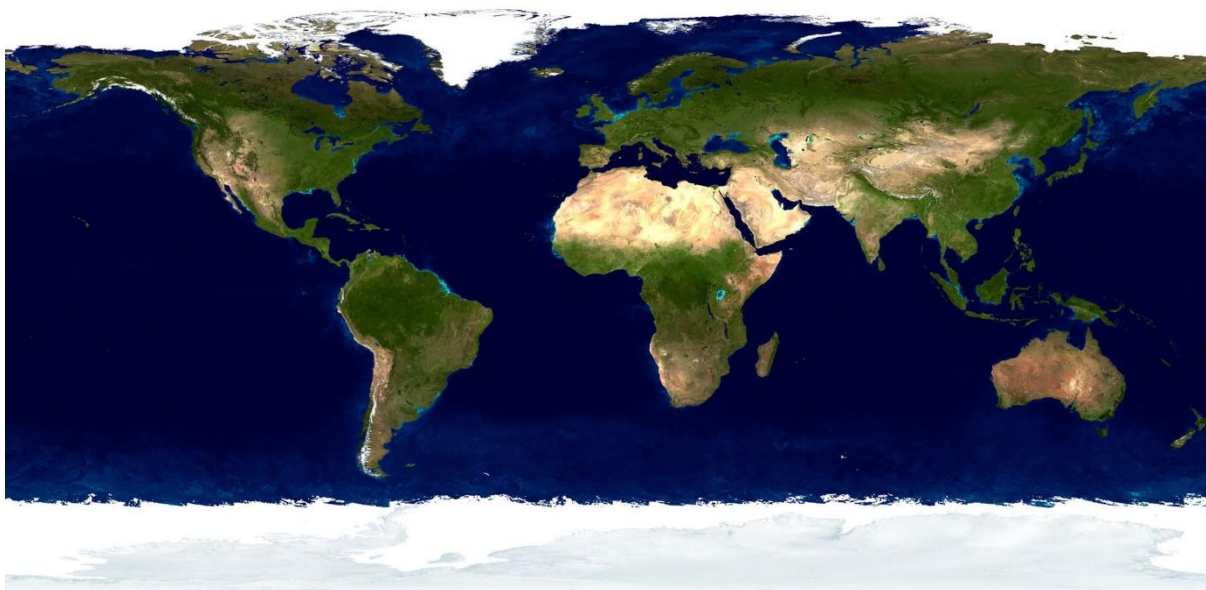
Nauczyciel zgodnie z przedstawionymi celami rozpoczyna wprowadzanie bieżącego tematu lekcji. Wyjaśnia uczniom definicję kontynentu, przywołuje nazwy znanych kontynentów na kuli ziemskiej, podaje ich wielkość i wyjaśnia, gdzie się one znajdują. Ten fragment lekcji nauczyciel prowadzi z pomocą udostępnionego ekranu komputera i na zamieszczonym poniżej schemacie pokazuje rozmieszczenie wymienionych kontynentów.

Rysunek 1. Kontynenty, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Kontynent#/media/Plik:Continents_by_colour_according_to_plate_tectonics.png [dostęp: 25.09.2021].

Spoglądający na ekran uczniowie mogą zapamiętać położenie kontynentów na kuli ziemskiej. Następnie nauczyciel wyjaśnia, jakie oceany wyróżniamy na Ziemi, określa ich wielkość i rozmieszczenie. Prezentuje drugą mapę, za pomocą której uczniowie mogą śledzić oceany wskazywane przez prowadzącego. Zapamiętują rozmieszczenie przedstawione na poniższej grafice:

Rysunek 2. Oceany, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Wszechocean#/media/Plik:Land_ocean_ice_2048.jpg

[dostęp: 25.09.2021]

Po zapoznaniu uczniów z rozmieszczeniem kontynentów i oceanów na kuli ziemskiej nauczyciel prosi, aby ci samodzielnie wypisali w zeszytach kontynenty i oceany w kolejności od największego do najmniejszego. Uczniowie pracują nad ćwiczeniem, bazując na usłyszanych od prowadzącego informacji i wykorzystując mapy wyświetlane na ekranie komputera. Nauczyciel upewnia się, czy uczniowie o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych zrozumieli zadanie, które mają wykonać. Jeżeli zauważy, iż mają oni problemy z poleceniem, wycisza mikrofony pozostałych i pomaga uczniom o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych wykonać ćwiczenie.

- ➔ W fazie podsumowującej nauczyciel uruchamia lekcję w e-podręcznikach (<https://zpe.gov.pl/a/kontynenty-na-ziemi/DOZFBY8WH> [dostęp: 25.09.2021]) i z pomocą udostępnionego ekranu wspólnie z uczniami powtarza dzisiejszy materiał.

Aby mieć pewność, że uczniowie dobrze zrozumieli i zapamiętali treści przekazane na lekcji, nauczyciel udostępnia na swoim ekranie poniższy schemat, po czym uruchamia tablet graficzny i prosi, aby ochotnicy podpisali znane im kontynenty i oceany. Ta forma powtórzenia jest bardzo lubiana przez

uczniów, ponieważ daje im możliwość samodzielnego uzupełnienia załączonej karty online.

Następnie nauczyciel uruchamia atlas świata online, a uczniowie sprawdzają poprawność uzupełnionej karty pracy. Za aktywność na lekcji prowadzący nagradza uczniów plusami w dzienniku.

- ➔ Na zakończenie nauczyciel zadaje pracę domową. Prosi, aby uczniowie powtórzyli nazwy poznanych kontynentów i oceanów oraz aby znali ich wielkość i rozmieszczenie. Udostępnia kartę pracy i prosi, aby uczniowie nanieśli na mapę nazwy i wielkości kontynentów. Na następnej lekcji chętni uczniowie będą mogli zgłosić się do odpowiedzi i podzielić się rozwiązaniem.

Rysunek 3. Wielkość kontynentów, źródło: <https://www.twinkl.pl/resource/po-t-g-273-siedem-kontynentow-swiata-karta-pracy> [dostęp: 25.09.2021].

- ➔ Materiały graficzne

<https://zpe.gov.pl/a/kontynenty-na-ziemi/DOZFBY8WH>

- ➔ Wskazówki do pracy z osobami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych

W czasie lekcji nauczyciel stara się, aby uczniowie zarówno zdolni, jak i słabsi mieli możliwość wykazania się wiedzą. Zadaje pytania o zróżnicowanym poziomie trudności i prosi o udzielanie odpowiedzi konkretnych uczniów. Szczególną uwagę, zgodnie ze wskazaniem z poradni psychologiczno-pedagogicznej, skupia na uczniach o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

Ocena zajęć. Na zakończenie lekcji uczniowie mają za zadanie odpowiedzieć na pytania nauczyciela: „czy podobała ci się dzisiejsza lekcja?” oraz „jeśli tak, to co najbardziej ci się podobało na dzisiejszej lekcji?”. Uczniowie odpowiadają na czacie grupowym. Prowadzący może przejrzeć odpowiedzi i wyciągnąć wnioski. Nauczyciel dziękuje podopiecznym za udział w lekcji i aktywność oraz przypomina o pracy domowej. Żegnając się z uczniami, kończy lekcję.

ZAŁĄCZNIKI:

Karta pracy:

Przykładowa Karta pracy 1. Przez lądy i oceany

1. Uzupełnij tabelę. Wpisz we właściwe kolumny cechy południków i równoleżników.

Cechy południków	Cechy równoleżników
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. Wykonaj zadania na podstawie mapy świata zamieszczonej na końcu podręcznika.

a) Zapisz nazwy oceanów przecinanych przez:

– równik:.....

– zwrotnik Raka:.....

b) Zapisz nazwy kontynentów, których wybrzeża są oblewane przez wody Oceanu Spokojnego.

.....

c) Zapisz nazwy kontynentów leżących nad Oceanem Indyjskim.

.....

d) Ustal, na których półkulach leżą wymienione poniżej kontynenty.

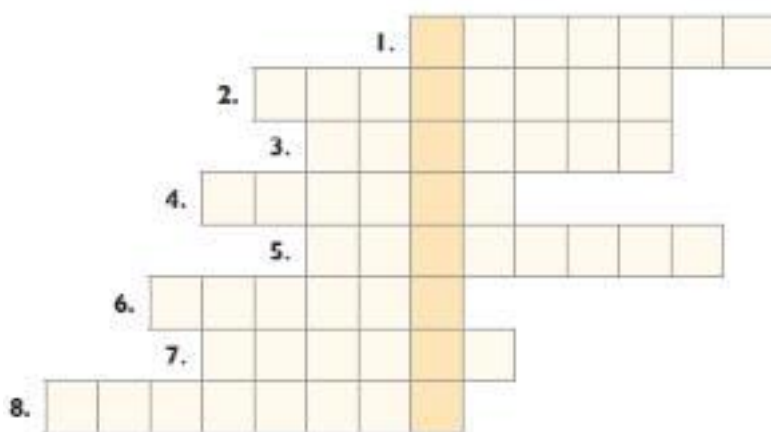
Ameryka Południowa:.....

Australia:.....

Antarktyda:.....

Rozwiąż krzyżówkę. Zapisz hasło i je wyjaśnij.

1. Inna nazwa Oceanu Spokojnego.
2. Może być Raka lub Koziorożca.
3. Połowa kuli ziemskiej.
4. Kulisty model Ziemi.
5. Ocean, który w całości leży na półkuli wschodniej.
6. Miejsce, w którym łączą się wszystkie południki.
7. Najdłuższy równoleżnik.
8. Ocean, nad którym leży pięć kontynentów.

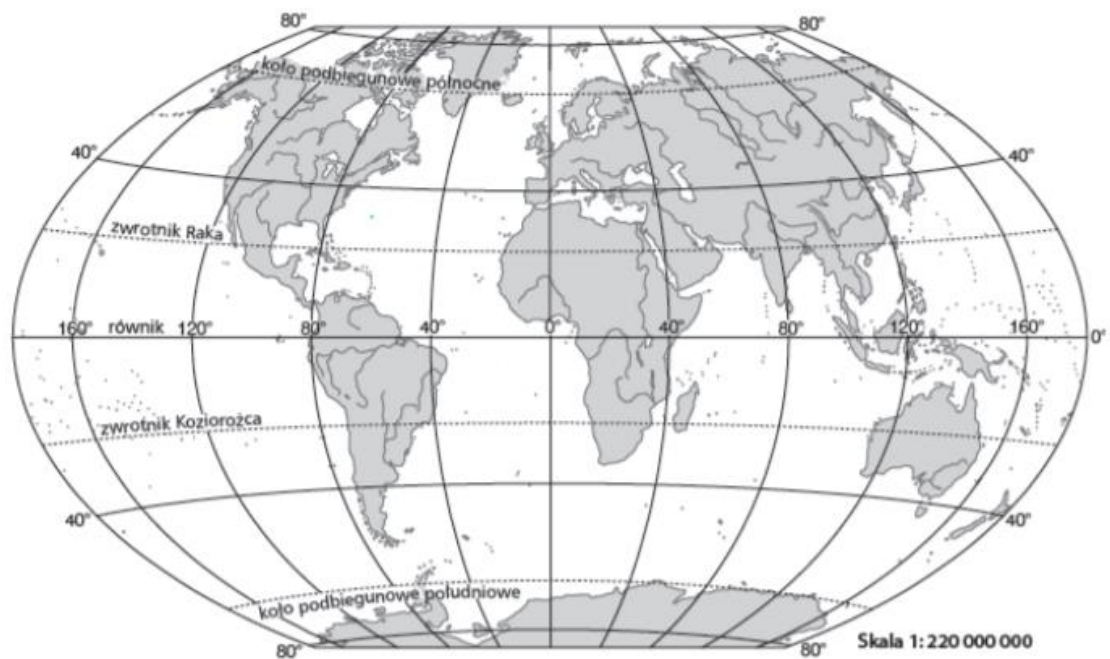
Hasło:.....

Wyjaśnienie hasła:.....

4. Zaplanuj wyprawę dookoła Ziemi. Podróż powinna rozpocząć się w Twojej miejscowości.

Opisz kolejne etapy wyprawy. Podaj nazwy kontynentów, oceanów i mórz, które chcesz przebyć, oraz miast, które chcesz zobaczyć.

.....
.....
.....

Karta pracy 1. Przez lądy i oceany. Źródło:

https://www.sp1myslenice.pl/docs/materialy_dla_uczniow/geografia/5_16.04_karta.pdf [dostęp: 25.09.2021].

SCENARIUSZ 2 (2 z 3)

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA: uczniów klasy V szkoły podstawowej II semestr –
geografia

PROWADZONY PRZEZ: nauczyciela geografii

TEMAT: Rodzaje map

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE (PODSTAWA PROGRAMOWA):

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce.

- Interpretowanie map różnej treści

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE (PODSTAWA PROGRAMOWA):

Mapa Polski: mapa ogólnogeograficzna, krajobrazowa, turystyczna (drukowana i cyfrowa), skala mapy, znaki na mapie, treść mapy. Uczeń:

1. stosuje legendę mapy do odczytywania informacji oraz skalę mapy do obliczania odległości między wybranymi obiektami oraz
2. czyta treść mapy.

METODY PRACY:

- praca zdalna – Zintegrowana Platforma Edukacyjna,
- rozmowa kierowana,
- praca ze smartfonem/komputerem,
- burza mózgów,
- atlas świata.

FORMY PRACY:

- praca indywidualna,
- praca zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- smartfon/komputer,
- e-podręczniki,
- atlas świata online,
- karty pracy.

PRZEWIDYWANY CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

- Zakładane efekty kształcenia

Po zakończonej lekcji uczeń będzie potrafił:

1. wyjaśniać, co to jest mapa i z jakich elementów się składa,
2. odczytywać treści z mapy,
3. rozpoznawać różne rodzaje map.

- Wskazówki techniczne do pracy zdalnej dla nauczyciela

Praca zdalna wymaga przygotowania sprzętu komputerowego z odpowiednim oprogramowaniem. Komputer powinien mieć wgrane programy do nauki zdalnej (MS Teams) oraz zainstalowane Zintegrowane Platformy Edukacyjne wykorzystywane do lekcji zdalnych. Wymagania sprzętowe powinny zapewnić nauczycielowi sprawne komunikowanie się z uczniami za pomocą sieci. Do pracy zdalnej niezbędna jest kamera komputerowa oraz mikrofon. Komputer musi mieć dostęp do internetu. Na MS Teams nauczyciel zakłada zespoły klasowe. Dołącza wszystkich uczniów do odpowiednich klas zgodnie z przydziałem. Następnie generuje kod dostępu dla każdego ucznia, tak aby wszyscy mogli dołączyć do swojej klasy. Nauczyciel powinien prowadzić lekcje przy włączonej kamerce.

- Wskazówki techniczne do pracy zdalnej dla ucznia

Uczeń do pracy zdalnej powinien posiadać smartfon lub komputer z dostępem do internetu oraz wgraną platformą MS Teams. Należy zadbać o to, aby kamera

i mikrofon były sprawne. Umożliwi to łatwiejszy kontakt z nauczycielem oraz kolegami i koleżankami z klasy w czasie lekcji zdalnych.

- Sytuacje dydaktyczne

➔ Faza przygotowawcza obejmuje wszystkie czynności, które wykonuje nauczyciel rozpoczynający lekcje. W czasie nauki zdalnej fazę tę rozpoczyna uruchomienie sprzętu przez nauczyciela i uczniów, czyli włączenie kamerek i mikrofonów.

Następnie nauczyciel czeka na dołączenie wszystkich uczniów do danego zespołu w MS Teams. Potem rozpoczyna sprawdzanie obecności. Wyczytuje nazwiska zgodnie z listą zamieszczoną w dzienniku elektronicznym, a uczniowie potwierdzają swoją obecność werbalnie lub za pośrednictwem czatu grupowego. Później prowadzący przechodzi do weryfikowania wiadomości zdobytych na lekcji poprzedniej. Zadaje uczniom pytania i prosi o odpowiedzi. Chętni zgłaszają się poprzez podniesienie „łapki”. Uczniowie o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych mają również możliwość udzielania odpowiedzi na czacie grupowym. Po zakończeniu powtórzenia nauczyciel przechodzi do dalszej części lekcji.

➔ Faza realizacji – nauczyciel zapisuje na tablicie graficznym temat lekcji. Udostępnia ekran swojego komputera i prosi uczniów o zanotowanie hasła w swoich zeszytach. Następnie przedstawia uczniom cele lekcji i zasady pracy podczas odbywającego się spotkania. Zwraca się do uczniów o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych z pytaniem, czy wszystko do tej chwili jest zrozumiałe i czy są gotowi, aby przejść do kolejnej części lekcji.

Nauczyciel zgodnie z przedstawionymi celami rozpoczyna wprowadzanie bieżącego tematu lekcji. Wyjaśnia uczniom, czym jest mapa, w jakim celu się ją tworzy i do czego jest wykorzystywana. Uruchamia Zintegrowaną Platformę Edukacyjną i włącza na e-podręcznikach lekcję o mapach (<https://zpe.gov.pl/a/mapa---po-co-ja-tworzymy-i-do-czego-wykorzystujemy>).

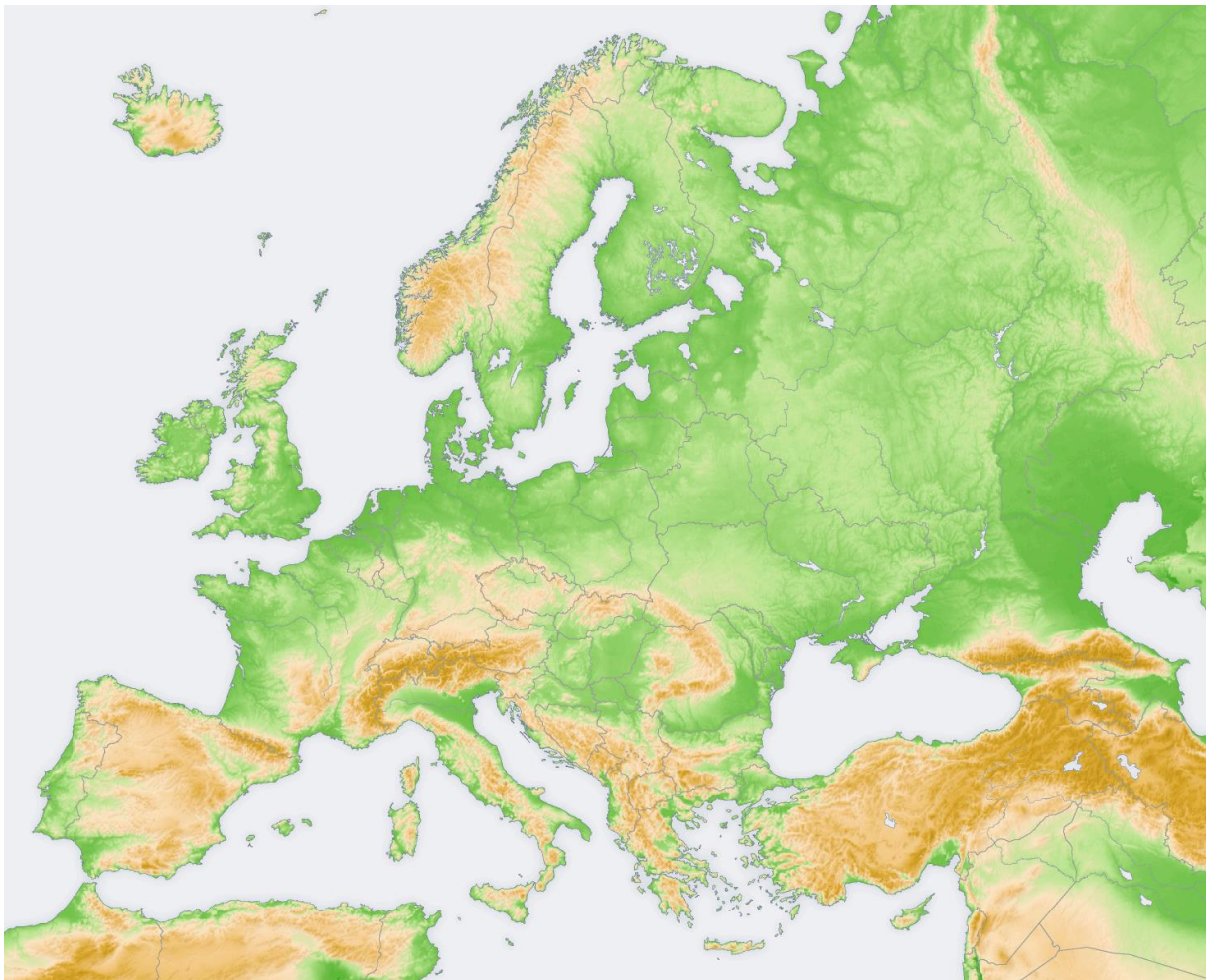
Udostępnia ekran swojego komputera i wspólnie z uczniami analizuje przedstawione mapy. Zwraca uwagę na najważniejsze elementy, które powinny się na nich znajdować:

➔ nazwa mapy,

→ skala,

→ legenda z odpowiednimi znakami topograficznymi.

Uczniowie oglądają również zamieszczone w e-podręcznikach dwa filmy dotyczące generalizacji ilościowej i jakościowej. Przy nauce zdalnej nie istnieje możliwość bezpośredniej pracy z mapami, dlatego też nauczyciel pobiera je na swój komputer i udostępnia ekran. W ten sposób uczniowie mogą dokładnie zobaczyć wcześniej wspomniane elementy mapy.

Rysunek 1. Europa – mapa hipsometryczna, źródło:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b7/Europe_topography_map.png

[dostęp: 01.12.2021].

Następnie nauczyciel omawia ciekawostki związane z mapami. Wspomina o historii ich powstawania map i prezentuje na ekranie przykładowe mapy historyczne:

Rysunek 2. Mapa historyczna, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Cha%C5%82upa_Goszcza_na_mapie_woj_sandomierskiego.JPG [dostęp: 25.09.2021].

Uczniowie mają czas na zadawanie pytań dotyczących pochodzenia map: kto je tworzył dawniej oraz jak ten proces przebiega współcześnie. Po udzieleniu wyjaśnień nauczyciel przystępuje do dalszej części lekcji i podaje przykłady map, które są wykorzystywane w różnych dziedzinach wiedzy w obecnych czasach. Wspomina o mapach:

- turystycznych,

MAPA SOŁECTWA MOKRZEC I OKOLIC JEZIORA MŁYŃSKIEGO

SKALA 1 : 180 000

Rysunek 3. Mapa turystyczna, źródło:

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:M%C5%82ynskie.pdf> [dostęp: 25.09.2021].

- przeglądowych,

Rysunek 4. Mapa przeglądowa, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Australia_mapa.png [dostęp: 25.09.2021].

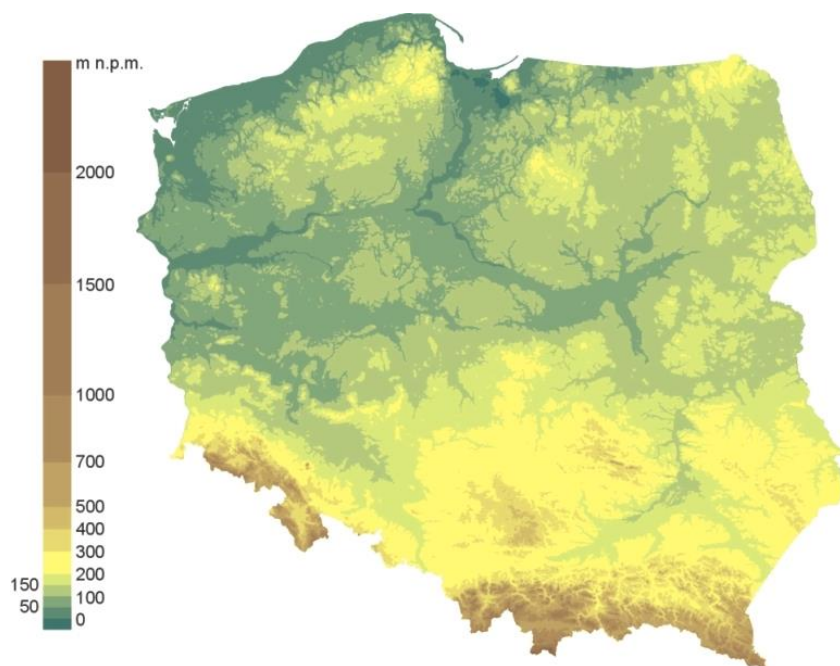
- tematycznych: przyrodniczo-geograficzne, społeczno-gospodarcze,
- samochodowych,

Rysunek 5. Mapa samochodowa, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Docelowy_uklad_drog.svg [dostęp: 25.09.2021].

- hipsometrycznych.

Rysunek 6. Mapa hipsometryczna, źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Poland-hipsometric_map.jpg [dostęp: 25.09.2021].

Tłumaczy, co odróżnia powyższe mapy od siebie i kiedy je wykorzystujemy oraz pyta, kto używał takich map. Uczniowie odpowiadają, wywiązuje się dyskusja. Poprzez udostępnianie ekranu przez nauczyciela jego podopieczni mogą porównać omawiane mapy czy zauważyć wspomniane wcześniej przez nauczyciela różnice między nimi.

- ➔ W fazie podsumowującej nauczyciel uruchamia lekcję w e-podręcznikach (<https://zpe.gov.pl/a/mapa---po-co-ja-tworzymy-i-do-czego-wykorzystujemy>) i z pomocą udostępnionego ekranu wspólnie z uczniami powtarza dzisiejszy materiał.

Po powtórzeniu nauczyciel wyświetla zadania powtórzeniowe i zwraca się do uczniów z prośbą o pisemne wykonanie ćwiczenia 4. Prowadzący daje im czas na wypełnienie polecenia. Następnie ochotnicy, poprzez podniesienie „łapki”, zgłaszają swoją gotowość do udzielenia odpowiedzi.

Za aktywność na lekcji nauczyciel nagradza uczniów plusami w dzienniku.

- ➔ Na zakończenie nauczyciel zadaje pracę domową. Prosi, aby uczniowie powtórzyli nowy materiał. Zwraca się do nich również z prośbą, aby odszukali w internecie rodzaje map i wypisali takie, które nie zostały wspomniane na dzisiejszym spotkaniu. Na następnej lekcji ochotnicy będą mogli zgłosić się do odpowiedzi.
- ➔ Dodatkowo nauczyciel zamieszcza na czacie przykłady różnych map, do których należy dopisać ich nazwy. Na kolejnej lekcji uczniowie będą wymieniać rozpoznane mapy.
- Materiały graficzne:
<https://zpe.gov.pl/a/mapa---po-co-ja-tworzymy-i-do-czego-wykorzystujemy>.
- Wskazówki do pracy z osobami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych

W czasie lekcji nauczyciel stara się, aby uczniowie zarówno zdolni, jak i słabsi mieli możliwość wykazania się wiedzą. Zadaje pytania o zróżnicowanym poziomie trudności i prosi o udzielanie odpowiedzi konkretnych uczniów. Szczególną uwagę, zgodnie ze wskazaniem z poradni psychologiczno-pedagogicznej, skupia na uczniach o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych.

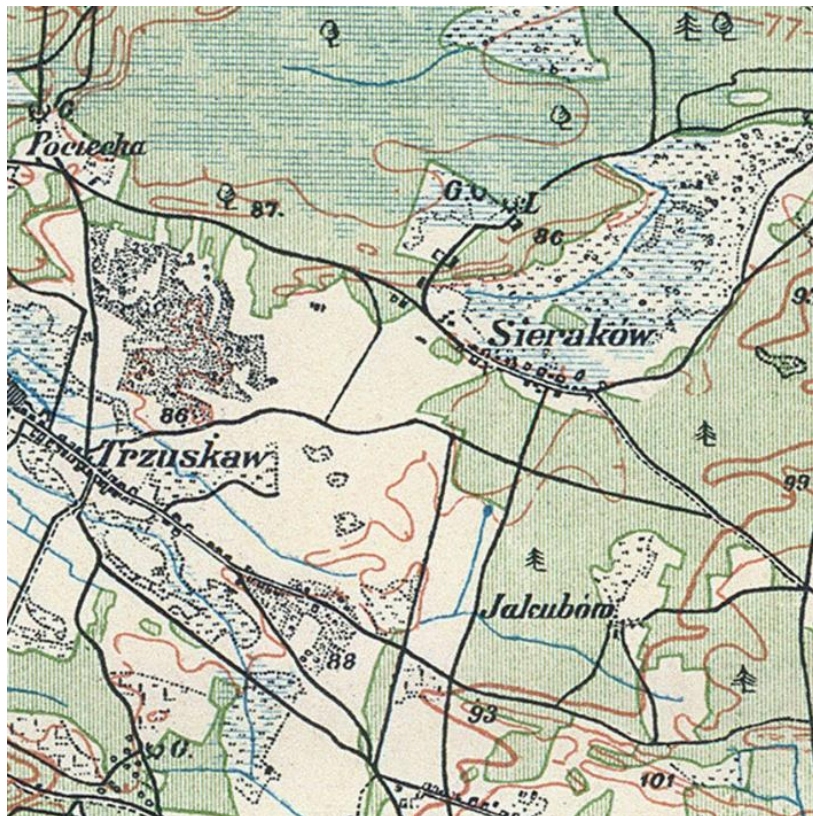
EWALUACJA ZAJĘĆ:

Ocena zajęć. Na zakończenie lekcji uczniowie mają za zadanie odpowiedzieć na pytanie nauczyciela: „czy podobała ci się dzisiejsza lekcja?” oraz „jeśli tak, to co najbardziej ci się podobało na dzisiejszej lekcji?”. Uczniowie odpowiadają na czacie grupowym. Prowadzący może przejrzeć odpowiedzi i wyciągnąć wnioski. Nauczyciel dziękuje podopiecznym za udział w lekcji i aktywność oraz przypomina o pracy domowej. Żegnając się z uczniami, kończy lekcję.

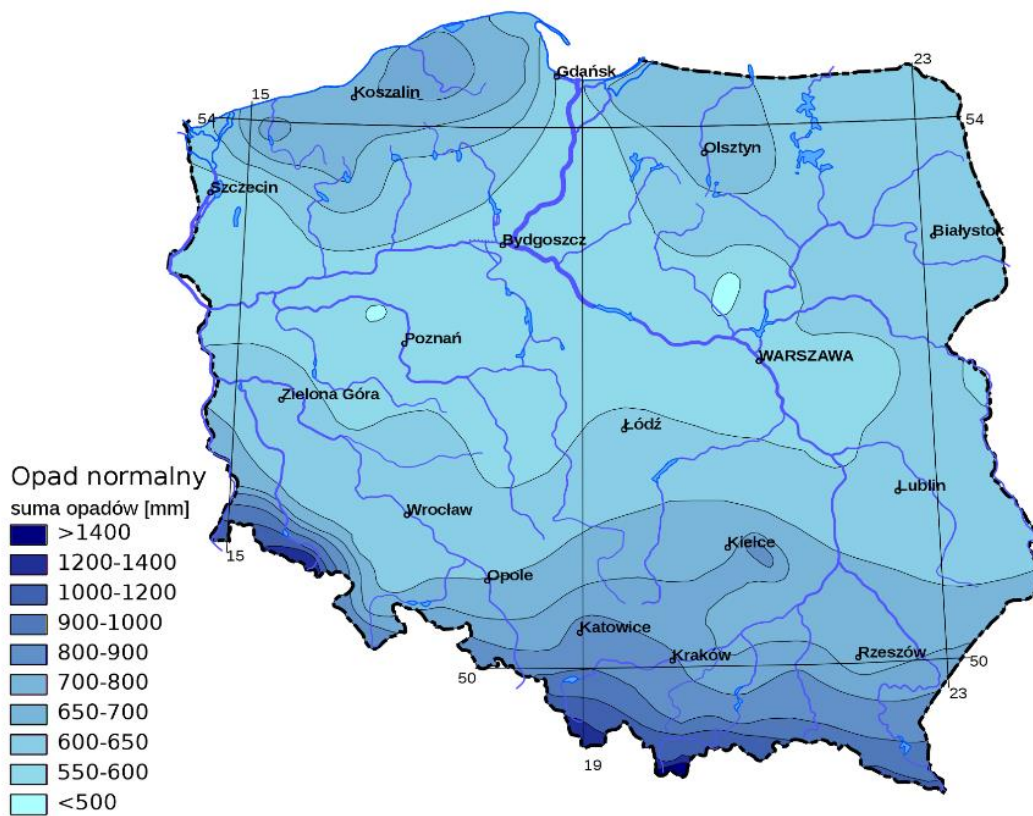
ZAŁĄCZNIKI:

Wykorzystane rodzaje map dla uczniów. Uczniowie mają za zadanie rozpoznać poniższe rodzaje map na następną lekcję:

<https://topflop.pl/rodzaje-map-typy-do-czego-sa/> [dostęp: 25.09.2021].

Rysunek 7. Mapa, źródło: materiał własny.

Rysunek 8. Mapa, źródło: materiał własny.

Rysunek 9. Mapa, źródło: materiał własny.

Rysunek 10. Mapa, źródło: materiał własny.

SCENARIUSZ 3 (3 z 3)

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA: uczniów klasy V szkoły podstawowej II semestr –
geografia

PROWADZONY PRZEZ: nauczyciela geografii

TEMAT: Krajobrazy Polski – powtórzenie

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE (PODSTAWA PROGRAMOWA):

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce.

- Korzystanie z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE (PODSTAWA PROGRAMOWA):

Krajobrazy Polski: wysokogórski (Tatry), wyżyny (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska), nizinny (Nizina Mazowiecka), pojezierny (Pojezierze Mazurskie), nadmorski (Pobrzeże Słowińskie), wielkomiejski (Warszawa), miejsko-przemysłowy (Wyżyna Śląska), rolniczy (Wyżyna Lubelska). Uczeń:

1. wskazuje na mapie położenie krain geograficznych Polski,
2. przedstawia główne cechy krajobrazów Polski oraz wykazuje ich zróżnicowanie.

METODY PRACY:

- praca zdalna – Zintegrowana Platforma Edukacyjna,
- rozmowa kierowana,
- praca ze smartfonem/komputerem,
- burza mózgów,
- atlas świata.

FORMY PRACY:

- praca indywidualna,

- praca zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- smartfon/komputer,
- e-podręczniki,
- atlas świata online,
- zadania powtórzeniowe.

PRZEWIDYWANY CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

- Zakładane efekty kształcenia

Po zakończonej lekcji uczeń będzie potrafił:

1. rozpoznawać krainy geograficzne Polski,
2. przedstawiać główne cechy krajobrazów Polski,
3. wykazywać zróżnicowanie krajobrazów Polski,

- Wskazówki techniczne do pracy zdalnej dla nauczyciela

Praca zdalna wymaga przygotowania sprzętu komputerowego z odpowiednim oprogramowaniem. Komputer powinien mieć wgrane programy do nauki zdalnej (MS Teams) oraz zainstalowane Zintegrowane Platformy Edukacyjne wykorzystywane do lekcji zdalnych. Wymagania sprzętowe powinny zapewnić nauczycielowi sprawne komunikowanie się z uczniami za pomocą sieci. Do pracy zdalnej niezbędna jest kamera komputerowa oraz mikrofon. Komputer musi mieć dostęp do internetu. Na MS Teams nauczyciel zakłada zespoły klasowe. Dołącza wszystkich uczniów do odpowiednich klas zgodnie z przydziałem. Następnie generuje kod dostępu dla każdego ucznia, tak aby wszyscy mogli dołączyć do swojej klasy. Nauczyciel powinien prowadzić lekcje przy włączonej kamerce.

- Wskazówki techniczne do pracy zdalnej dla ucznia

Uczeń do pracy zdalnej powinien posiadać smartfon lub komputer z dostępem do internetu oraz wgraną platformą MS Teams. Należy zadbać o to, aby miał sprawną

kamerkę i mikrofon. Umożliwi to łatwiejszy kontakt z nauczycielem oraz kolegami i koleżankami z klasy w czasie lekcji zdalnych.

- Sytuacje dydaktyczne

➔ Faza przygotowawcza obejmuje wszystkie czynności, które wykonuje nauczyciel rozpoczynający lekcje. W czasie nauki zdalnej fazę tę rozpoczyna uruchomienie sprzętu przez nauczyciela i uczniów, czyli włączenie kamerek i mikrofonów.

Następnie nauczyciel czeka na dołączenie wszystkich uczniów do danego zespołu w MS Teams. Potem rozpoczyna sprawdzanie obecności. Wyczytuje nazwiska zgodnie z listą zamieszczoną w dzienniku elektronicznym, a uczniowie potwierdzają swoją obecność werbalnie lub za pośrednictwem czatu grupowego. Później prowadzący informuje uczniów, że dzisiejsza lekcja będzie lekcją powtórzeniową przed sprawdzianem.

➔ Faza realizacji – nauczyciel podaje uczniom temat i cele dzisiejszej lekcji. Uzgadnia z uczniami zasady pracy. Następnie zapisuje na tablicy graficznym temat spotkania. Udostępnia ekran swojego komputera i prosi o zanotowanie hasła w zeszytach. Zwraca się do uczniów o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych z pytaniem, czy wszystko do tej pory jest dla nich zrozumiałe i czy są gotowi, aby przejść do kolejnej części lekcji.

Nauczyciel zgodnie z przedstawionymi celami rozpoczyna wprowadzanie bieżącego tematu lekcji. Udostępnia ekran swojego komputera i uruchamia Zintegrowaną Platformę Edukacyjną – e-podręczniki

(<https://zpe.gov.pl/a/podsumowanie-dzialu-iii-quotplanujemy-wakacje---krajobrazy-polskiquot/D17P3r83P> [dostęp: 25.09.2021]). Przypomina uczniom definicje, które poznawali w czasie ostatnich spotkań. Zapisuje je na tablicy graficznym i udostępnia swój ekran. Prosi, aby uczniowie poprzez podniesienie „łapki” zgłaszali chęć wyjaśnienia zapisanych terminów:

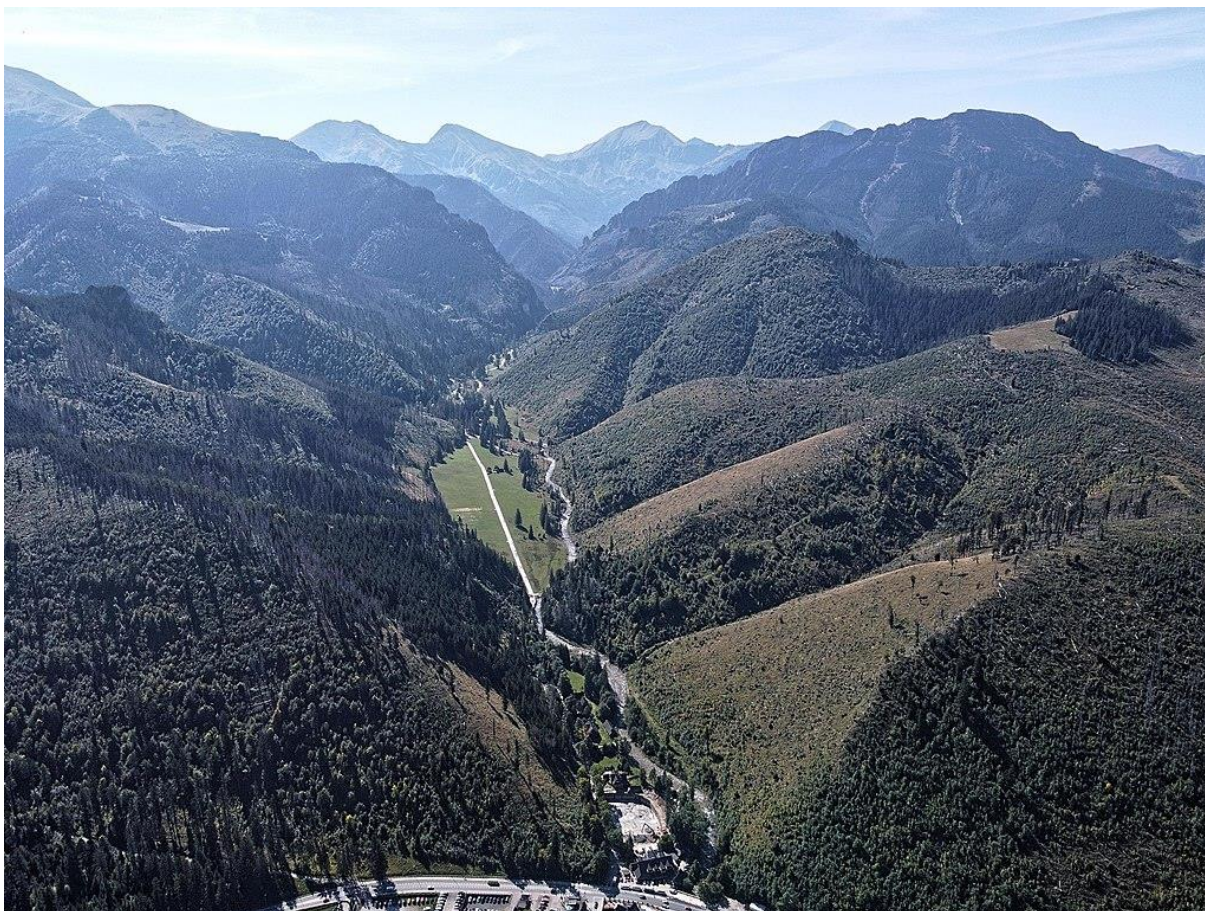
- ożywione składniki krajobrazu,
- nieożywione składniki krajobrazu,
- erozja,
- krajobraz naturalny,

- krajobraz częściowo przekształcony,
- krajobraz przekształcony przez człowieka,
- skały,
- gleba.

Po uzyskaniu prawidłowych odpowiedzi nauczyciel ponownie wraca do e-podręczników i wspólnie z uczniami sprawdza ich poprawność.

W kolejnym etapie fazy realizacji nauczyciel zamieszcza rysunek i prosi o przypomnienie, czym są formy terenu, takie jak:

- niziny,
- wyżyny,
- góry,
- depresje.

Rysunek 1. Ukształtowanie terenu, źródło:

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Tatry_Dolina_Koscieliska_dron_\(1\).jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Tatry_Dolina_Koscieliska_dron_(1).jpg) [dostęp: 12.09.2021].

Uczniowie, odpowiadając na pytania, mogą korzystać z podpowiedzi na ekranie.

Po powtórzeniu nauczyciel wraca do e-podręczników i analizuje z uczniami ukształtowanie powierzchni na mapie hipsometrycznej Polski, jednocześnie przypominając, czym charakteryzuje się tego rodzaju mapa.

Następnie nauczyciel ogląda z podopiecznymi filmy zamieszczone w e-podręcznikach dotyczące pasowego układu regionów geograficznych w Polsce. Uczniowie powtarzają w ten sposób wiadomości o krainach geograficznych.

- ➔ W fazie podsumowującej nauczyciel uruchamia zadania w e-podręcznikach (<https://zpe.gov.pl/a/podsumowanie-dzialu-iii-quotplanujemy-wakacje---krajobrazy-polskiquot/D17P3r83P> [dostęp: 25.09.2021]), i za pośrednictwem udostępnionego ekranu rozwiązuje z podopiecznymi ćwiczenia

powtórzeniowe. Uczniowie wykonują je zarówno w sposób ustny, jak i pisemny, notując odpowiedzi w swoich zeszytach. Prowadzący daje im czas na uzupełnienie. Ochotnicy poprzez podniesienie „łapki” zgłaszają swoją gotowość do udzielenia odpowiedzi. Za aktywność na lekcji nauczyciel nagradza uczniów plusami w dzienniku.

➔ Na zakończenie nauczyciel zadaje pracę domową. Prosi, aby uczniowie powtórzyli materiał z dzisiejszego spotkania. Zwraca się do nich również z prośbą, aby pamiętali, iż na kolejnym będą pisali sprawdzian z krain geograficznych. Zadaje pytanie, czy wszyscy dobrze zrozumieli dzisiejszą lekcję i czy uczniowie mają pytania dotyczące sprawdzianu. Następnie nauczyciel kończy lekcję. Żegna się z uczniami i zaprasza na kolejne spotkanie.

- Materiały graficzne

<https://zpe.gov.pl/a/podsumowanie-dzialu-iii-quotplanujemy-wakacje---krajobrazy-polskiquot/D17P3r83P> [dostęp: 25.09.2021].

- Wskazówki do pracy z osobami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych

W czasie lekcji nauczyciel stara się, aby uczniowie zarówno zdolni, jak i słabsi mieli możliwość wykazania się wiedzą. Nauczyciel zadaje pytania o zróżnicowanym poziomie trudności i prosi o udzielanie odpowiedzi konkretnych uczniów. Szczególną uwagę, zgodnie ze wskazaniem z poradni psychologiczno-pedagogicznej, skupia na uczniach o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

Ocena zajęć. Na zakończenie lekcji uczniowie mają za zadanie odpowiedzieć na pytania nauczyciela: „czy podobała ci się dzisiejsza lekcja?” oraz „jeśli tak, to co najbardziej ci się podobało na dzisiejszej lekcji?”. Uczniowie odpowiadają na czacie grupowym. Prowadzący może przejrzeć udzielane odpowiedzi i wyciągnąć wnioski.

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik 1. Krajobrazy. Źródło: <https://geografia.gozych.edu.pl/cechy-krajobrazow-polski/> [dostęp: 25.09.2021].

KRAJOBRAZ WIELKOMIEJSKI

Miasto jest obszarem gęsto zabudowanym, na którym mieszka dużo ludzi. W Polsce każde miasto posiada **prawa miejskie**, które są nadawane przez władze państwowe. **Mieszkańcy miast pracują** poza rolnictwem – głównie w **usługach**, np. w handlu, transporcie, administracji, bankowości, służbie zdrowia, szkolnictwie, oraz w **przemysle**, np. fabrykach, kopalniach, hutach.

- W Warszawie występuje krajobraz wielkomiejski, którego charakterystycznym elementem są tzw. „drapacze chmur” – wysokie, kilkudziesięciopiętrowe budynki biurowe.
- Warszawa to jedyne miasto w Polsce liczące ponad 1 mln mieszkańców (1,7 mln).
- Warszawa jest stolicą Polski, czyli siedzibą władz państwowych i urzędów centralnych.

CZYTAJ WIĘCEJ: ZESPOŁY MIEJSKIE – AGLOMERACJE

Krajobraz miejski to doskonały przykład **krajobrazu przekształconego**. O ile ukształtowanie terenu miasta nie mogło zostać bardzo zmienione przez człowieka, o tyle pokrycie terenu jest na ogół w całości dziełem rąk ludzkich. Główne składniki krajobrazu miejskiego to:

- **zabudowania** – mieszkalne, usługowe, przemysłowe i inne,
- **ciągi komunikacyjne** – ulice, chodniki, alejki, linie kolejowe i tramwajowe,
- **tereny zielone** – parki, skwery, trawniki, ogrody itp.

Rysunek 2. Krajobraz wielkomiejski. Warszawa, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/warszawa#/media/plik:ulica_emilii_plater_intercontinental_wfc.jpg, [dostęp: 25.09.2021]

KRAJOBRAZ MIEJSKO-PRZEMYSŁOWY NA PRZYKŁADZIE WYŻYNY ŚLĄSKIEJ

Przemysł to działalność człowieka polegająca na **wydobyciu** rozmaitych zasobów naturalnych oraz ich **przetwarzaniu**. W związku z tym przemysł dzieli się na **wydobywczy** (górnictwo) i **przetwórczy** (produkcja).

- Na Wyżynie Śląskiej na bazie wydobywania węgla kamiennego rozwinął się Górnośląski Okręg Przemysłowy.
- Poza kopalniami powstało tam też wiele innych zakładów przemysłowych – huty, koksownie, elektrownie, fabryki.
- Efektem rozwijającego się przemysłu było powstanie skupiska dużych miast zwanych aglomeracją (konurbacją) śląską. Jest to najgęściej zaludniony obszar w Polsce.
- Działalność przemysłowa szkodzi środowisku: zanieczyszcza powietrze, wody i gleby.

Rysunek 3. Krajobraz wyżyny śląskiej, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/katowice#/media/plik:pol_katowice_kwk_murcki_coal_min_e.jpg [dostęp: 25.09.2021].

KRAJOBRAZ ROLNICZY WYŻYNY LUBELSKIEJ

Na **Wyżynie Lubelskiej** rozwinęło się rolnictwo, ponieważ występują tam bardzo dobre gleby, czarnoziemy, które utworzyły się na skałach lessowych.

Cechy krajobrazu rolniczego na Wyżynie Lubelskiej to:

- lekko pofałdowana powierzchnia terenu, który pokryty jest użytkami rolnymi,
- uprawa pszenicy, buraków cukrowych, rzepaku, chmielu,
- słabe zaludnienie, mało miast, przewaga osadnictwa wiejskiego.

Rozwój rolnictwa na Wyżynie Lubelskiej skutkowało powstaniem tam wielu zakładów przemysłu spożywczego: młynów, cukrowni, mleczarni, browarów, fabryk makaronu itp.

Rysunek 4 Wyżyna Krakowsko-Częstochowska, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Wy%C5%Bcyna_Krakowsko-Cz%C4%99stochowska#/media/Plik:OPN_Ska%C5%82a_R%C4%99kawica.jpg

[dostęp: 25.09.2021]

KRAJOBRAZ WYSOKOGÓRSKI WYSTĘPUJE W POLSCE TYLKO W TATRACH

- W granitowych Tatrach Wysokich dominują ostrokrawędziste szczyty i grzbiety.
- Wapienne Tatry Zachodnie są niższe i bardziej „wygładzone” przez wody płynące.
- Im wyżej, tym zimniej, dlatego roślinność górską rośnie piętrowo. W Tatrach najwyższe piętro stanowią turnie, a poniżej są hale, kosodrzewina i lasy – regiel górny i dolny.

Rysunek 5. Krajobraz Tatr, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Tatry#/media/Plik:Tatry_Wysokie_1-T9.jpg [dostęp: 25.09.2021]

NIZINA MAZOWIECKA LEŻY W PASIE NIZIN ŚRODKOWOPOLSKICH I JEST JEDNĄ Z NAJWIĘKSZYCH KRAIN GEOGRAFICZNYCH W POLSCE

- W ukształtowaniu powierzchni Niziny Mazowieckiej przeważają tereny płaskie, a lekkie pofałdowania występują głównie na południu. Urozmaiceniem rzeźby terenu są obniżenia dolin rzecznych, np. dolina Wisły i Kotlina Warszawska.
- W pokryciu terenu Niziny Mazowieckiej dominują użytki rolne: grunty orne, łąki i pastwiska. W okolicach Grójca znajduje się największe skupisko sadów w Polsce.
- Na Nizinie Mazowieckiej dobrze rozwinęła się sieć osadnicza i komunikacyjna. Głównym miastem jest Warszawa – stolica Polski. Inne większe ośrodki to Radom, Płock.
- Puszcza Kampinoska to jeden z nielicznych większych obszarów leśnych na Nizinie Mazowieckiej. Występują tam różnorodne lasy oraz łąki, bagna, wydmy.

Rysunek 6. Nizina Mazowiecka, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/P%C5%82ock#/media/Plik:P%C5%82ock_most_Solidarno%C5%9Bci.jpg [dostęp: 25.09.2021]

KRAJOBRAZ POJEZIERNY

- Na polodowcowy krajobraz pojezierzy składa się pofałdowany teren oraz jeziora i lasy.
- Na Pojezierzu Pomorskim występuje najwięcej lasów i jezior, a stopień zaludnienia jest niski.
- Pojezierze Wielkopolskie jest przeważnie płaskie, bezleśne, rolnicze, z małą liczbą jezior.
- Na Pojezierzu Mazurskim znajdują się największe polskie jeziora – Śniardwy i Mamry.
- W Kraina Wielkich Jezior Mazurskich odznacza się najlepszym zagospodarowaniem turystycznym.

Rysunek 7. Pojezierze Mazurskie, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Pojezierze_Mazurskie#/media/Plik:Jezioro_Dadaj_by_Re_cDronepl.jpg [dostęp: 25.09.2021]

KRAJOBRAZ NADMORSKI

- Ukształtowanie poziome terenu jest urozmaicone na Pobrzeżu Szczecińskim (wyspy, cieśniny) i na Pobrzeżu Gdańskim (mierzeje, zatoki). Na Pobrzeżu Koszalińskim przebieg linii brzegowej jest na ogół wyrównany.
- W Polsce występują dwa typy wybrzeży morskich: niskie – plaża, wysokie – klif.
- Na Wybrzeżu Słowińskim znajduje się wiele mierzei, które odcięły od morza jeziora przybrzeżne. W okolicach jeziora Łebsko powstały kilkudziesięciometrowe ruchome wydmy.

Rysunek 8. Wybrzeże Słowińskie, źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Wybrze%C5%BCe_S%C5%82owi%C5%84skie#/media/Plik:Karwie%C5%84skie_B%C5%82oto_Drugie,_pla%C5%BCa.jpg [dostęp:

25.09.2021]

BIBLIOGRAFIA:

Feliks Szlajfer F., Zaniewicz Z., Rachwał T., Malarz R., *Planeta Nowa 5. Podręcznik do geografii dla klasy piątej szkoły podstawowej*, Warszawa: Nowa Era.